

SZOCIÁLIS ÁGAZATI ÉRDEKEGYEZTETŐ FÓRUM

Tájékoztató a munkáltatók részére

a munkavállalók egészségének védelme, az egészséges munkakörnyezet biztosítása érdekében végzett kockázatértékelés szabályairól a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi területen

A Magyarországon munkát végzőknek joguk van a **biztonságos és egészséges munkafeltételekhez**.

A szervezett munkavégzés keretében a **munkáltatók kötelezettsége** a munkavégzés során a munkavállalók egészségének védelme, az egészséges munkakörnyezet biztosítása.

Ennek érdekében a **munkáltatónak rendelkeznie kell kockázatértékeléssel**, amelyben köteles értékelni a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, különös tekintettel a munkatevékenységekhez alkalmazott **munkaeszközökre, veszélyes anyagokra és keverékekre, a munkavállalókat érő terhelésekre** (fizikai, pszichés, biológiai), valamint a **munkahelyek kialakítására**.

A kockázatértékelés során a munkáltatónak **azonosítania kell a várható veszélyeket** (veszélyforrásokat, veszélyhelyzeteket), valamint a **veszélyeztetettek körét**, meg kell **becsülni** a veszély jellege szerint (baleset, egészségkárosodás) a **veszélyeztetettség mértékét**.

Amennyiben a munkáltató úgy ítéli meg, hogy az adott munkahelyen a munkavégzéssel kapcsolatban a dolgozók potenciálisan veszélyeztetettek lehetnek bántalmazás, vagy más egyéb agresszív cselekmény tekintetében, úgy a kockázatértékelésben ennek felmérése is jelenjen meg.

1. A kockázatértékeléshez kapcsolódó jogszabályok

1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről

89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról

27/1995. (VII. 25.) NM rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatásról

33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről

18/1998. (VI. 3.) NM rendelet a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről

61/1999. (XII. 1.) EüM rendelet a biológiai tényezők hatásának kitett munkavállalók egészségének védelméről

A kockázatértékelés során az egészségvédelmi határértékkel szabályozott **kóroki tényező előfordulása esetén a munkáltatónak munkahigiénés vizsgálatokkal** kell gondoskodni az expozíció mértékének meghatározásáról. A munkahigiénés vizsgálat elvégzését kezdeményezheti a munkavállaló is, ebben kérheti a munkavállalói érdekképviselői szervezet segítségét.

A munkáltató foglalkozás-egészségügyi szolgáltatást köteles biztosítani. A foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás történhet a munkáltató által működtetett, vagy a munkáltatóval kötött szerződés alapján külső szolgáltató útján.

A foglalkozás-egészségügyi szolgálat a munkáltató felelősségének érintetlenül hagyásával közreműködik az egészséget nem veszélyeztető munkakörnyezet kialakításában, az egészségkárosodások megőrzésében, a munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősített feladatok ellátásában.

A munkáltatónak biztosítani kell, hogy munkavállalói a munkakörülményeikkel kapcsolatban a szükséges felvilágosítást a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatótól megkaphassák.

A foglalkozás-egészségügyi szolgálat **munkavédelmi feladatokra kiterjedő szakmai** irányítását a munkahigiénés és foglalkozás-egészségügyi szerv látja el, **ebben a körben a munkáltató a foglalkozás-egészségügyi szolgálatnál foglalkoztatottaknak utasítást nem adhat.** A szakmai irányítás magában foglalja a helyes gyakorlat módjának meghatározását és annak érvényre jutását.

A munkavállaló jogosult megkövetelni a munkáltatójától

- az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit, a veszélyes tevékenységhez a munkavédelemre vonatkozó szabályokban előírt védőintézkedések megvalósítását;
- a munkavégzéshez munkavédelmi szempontból szükséges felszerelések, munka- és védőeszközök, az előírt védőital, valamint tisztálkodószerek és tisztálkodási lehetőség biztosítását.

2. Kockázatértékelési dokumentáció

A kockázatértékelés eredményeként a **munkáltató felelőssége** legalább a következők dokumentálása:

a) a kockázatértékelés időpontja, helye és tárgya, az értékelést végző azonosító adatai;

- b) a veszélyek azonosítása;
- c) a veszélyeztetettek azonosítása, az érintettek száma;
- d) a kockázatot súlyosbító tényezők;
- e) a kockázatok minőségi, illetőleg mennyiségi értékelése, a fennálló helyzettel való összevetés alapján annak megállapítása, hogy a körülmények megfelelnek-e a munkavédelemre vonatkozó szabályoknak, illetve biztosított-e a kockázatok megfelelően alacsony szinten tartása;
- f) a szükséges megelőző intézkedések, a határidő és a felelősök megjelölése;
- g) a kockázatértékelés elkészítésének tervezett következő időpontja;
- h) az előző kockázatértékelés időpontja.

A munkáltató a kockázatértékelést követően, annak megállapításait figyelembe véve, **a feltárt kockázatok kezelése során határozza meg a védekezés leghatékonyabb módját, a kollektív, műszaki egyéni védelem módozatait, illetve az alkalmazandó szervezési és egészségügyi megelőzési intézkedéseket.**

A munkáltató a kockázatértékelést, a kockázatkezelést és a megelőző intézkedések meghatározását a **tevékenység megkezdése előtt**, azt követően **indokolt esetben**, de legalább **3 évente köteles elvégezni.**

A munkáltató felelős az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósításáért.

A kockázatértékelés dokumentumát a munkáltató köteles **legalább 5 évig megőrizni.**

3. Biológiai tényezők expozíciójából származó kockázat

Annak érdekében, hogy a munkavállaló biztonságát és egészségét fenyegető kockázatot meg lehessen becsülni, továbbá a szükséges intézkedések meghatározhatók legyenek, **a munkáltatóknak minden olyan tevékenységnél, amely feltehetően biológiai tényezők kockázatával jár**, meg kell határoznia a munkavállalókat, illetve munkát végző személyeket (a továbbiakban együtt: munkavállaló) érő expozíció jellegét, időtartamát és – amennyibe lehetséges – mértékét.

Amennyiben a kockázatértékelés **kimutatja a munkavállaló egészségének és biztonságának olyan biológiai tényezők expozíciójából származó kockázatát, amelyekre hatékony védőoltás létezik, a munkáltatónak - a foglalkoztatás feltételeként - a munkavállaló számára a meghatározott védőoltást fel kell ajánlania.**

A munkavállalót tájékoztatni kell a védőoltás elmaradásának esetleges következményeiről. A munkavállaló csak abban az esetben kötelezhető a védőoltás

igénybevételére, ha a munkavégzés csak védőoltás mellett hajtható végre, s az nemcsak a dolgozó, hanem az ellátottak/kliensek érdekében is áll (pl.: járvány.)

A védőoltást a munkavállaló számára térítésmentesen kell biztosítani. Az oltóorvos a foglalkozás-egészségügyi szolgálat orvosa. A védőoltás megtörténtét a „Védőoltási könyv 14 év feletti személyek részére” elnevezésű oltási könyvbe, 2009. szeptember 1-jét követően kiadott Egészségügyi Könyv esetén annak a „Védőoltási adatlapjába” kell bejegyezni, amelyet a munkáltatónak, illetve – kérelemre- a munkavédelmi hatóságnak be kell mutatni, valamint a népegészségügyi feladatkörben eljáró járási hivatalnak, kérésére, annak rendelkezésére kell bocsátani.

A Nemzeti Népegészségügyi Központ minden évben kiadja az általa meghatározott, a folyó évi védőoltási tevékenységre vonatkozó ismereteket, hazai gyakorlati feladatokat, továbbá az oltásokkal kapcsolatos általános és specifikus indikációkat, kontraindikációkat, az oltóanyagok beszerzésére, tárolására, felhasználására, az oltási nyilvántartásokra, jelentésekre vonatkozó kötelezettségeket, szakmai ismereteket, előírásokat illetve ajánlásokat tartalmazó **Védőoltási Módszertani Levelét**.

(A 2020. évi elérhető itt:

https://www.antsz.hu/data/cms94355/VML2020_NNK_2020_02_25.pdf)

A Védőoltási Módszertani Levél tartalmazza többek között **az adott évben ingyenes influenzaoltásra jogosultak körét**.

Az influenza elleni védőoltás a megbetegedési veszély elhárítása céljából önkéntesen igénybe vehető, a jogosultak tekintetében térítésmentes védőoltás, mely **igénybevételi lehetőségéről a munkáltatónak - a foglalkozás-egészségügyi szakorvos közreműködésével -tájékoztatni szükséges a munkavállalókat**.

Az egyes munkakörökhöz kapcsolódóan a kockázatértékelés során felmért biológiai kockázatok esetében jogosult a munkavállaló a Nemzeti Népegészségügyi Központ által meghatározott védőoltások önkéntes igénybevételére.

Az a dolgozó, aki akut felső légúti, illetve enterális fertőzés tüneteit mutatja, a közvetlen személyes gondoskodás nyújtásában nem vehet részt.

A fertőző betegségek terjedésének megakadályozása érdekében minden munkavállaló – kompetencia határai figyelembe vételével - köteles az általa ellátott fertőző betegnek és a beteg környezetében élő személynek a fertőző betegségek és járványok megelőzése céljából minden szükséges utasítást és felvilágosítást a hatályos jogszabályok és szakmai irányelvek alapján megadni.

A munkáltató gondoskodik arról, hogy a munkavállaló, - elsősorban tájékoztatás és oktatás formájában - elégséges és megfelelő képzést kapjon

- az egészséget fenyegető kockázatokról,
- az expozíció megelőzését szolgáló intézkedésekről,
- a higiénére vonatkozó előírásokról,
- az egyéni védőeszköz viseléséről és használatáról

A munkáltatói feladatok teljesítésével összefüggésben keletkező **költségeket és egyéb terheket nem lehet a munkavállalóra hárítani.**

A **munkavállaló kötelezettsége**, hogy a biztonságos munkavégzésre alkalmas állapotban, a munkavédelemre vonatkozó jogszabályok, utasítások megtartásával, a munkavédelmi oktatásnak megfelelően végezze munkáját.

A munkavállaló köteles munkatársaival együttműködni, és munkáját úgy végezni, hogy ez saját, vagy más egészségét és testi épségét ne veszélyeztesse.

Így külön köteles

- a rendelkezésre bocsátott munkaeszköz biztonságos állapotáról a tőle elvárható módon meggyőződni, azt **rendeltetésének megfelelően és a munkáltató utasítása** szerint használni, a számára meghatározott karbantartási feladatokat elvégezni;
- az egyéni védőeszközt rendeltetésének megfelelően használni és a tőle elvárható tisztításáról gondoskodni;
- a munkavégzéshez az egészséget és a testi épséget nem veszélyeztető ruházatot viselni;
- a munkaterületén a fegyelmet, a rendet és a tisztaságot megtartani;
- **a munkája biztonságos elvégzéséhez szükséges ismereteket elsajátítani és azokat munkavégzés során alkalmazni;**
- a részére előírt orvosi - meghatározott körben pályaalkalmassági – vizsgálaton részt venni;
- a veszélyt jelentő rendellenességekről, üzemzavarokról a munkáltatót azonnal tájékoztatni, a rendellenességet, üzemzavart tőle elvárhatóan megszüntetni, vagy erre intézkedést kérni a felettesétől;
- a balesetet, sérülést, rosszullétet azonnal jelenteni.

A munkavállaló köteles együttműködni a munkáltatóval az egészséges és biztonságos munkakörnyezet megőrzése érdekében hozott hatósági intézkedések teljesítése, illetőleg a munkáltató veszélyt megszüntető intézkedéseinek végrehajtása során is.

A munkavállalók munkavédelmi kötelezettségei nem érintik a munkáltató felelősségét.

1. számú melléklet

Fogalom meghatározások

Baleset: az emberi szervezetet ért olyan egyszeri külső hatás, amely a sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz.

Foglalkozási megbetegedés: a munkavégzés, a foglalkozás gyakorlása közben bekövetkezett olyan heveny és idült, valamint a foglalkozás gyakorlását követően megjelenő vagy kialakuló idült egészségkárosodás, amely

a) a munkavégzéssel, a foglalkozással kapcsolatos, a munkavégzés, a munkafolyamat során előforduló fizikai, kémiai, biológiai, pszichoszociális és ergonómiai kóroki tényezőkre vezethető vissza, illetve

b) a munkavállalónak az optimálisnál nagyobb vagy kisebb igénybevételének a következménye.

Fokozott expozíció: a munkavállaló szervezetében a munkavégzés során, a foglalkozás gyakorlása közben, vagy azzal összefüggésben a munkahelyek kémiai biztonságáról szóló miniszteri rendeletben meghatározott foglalkozási vegyi expozíció esetén vizsgálandó biológiai expozíciós (hatás) mutatók biológiai határértékeket meghaladó koncentrációja vagy mértéke, illetve zaj esetében 4000 Hz-en a 30 dB halláscsökkenés bármely fülön.

Kockázat: a veszélyhelyzetben a sérülés, vagy az egészségkárosodás valószínűségének és súlyosságának együttes hatása.

Kockázatértékelés: olyan dokumentum, amelyben a munkáltató köteles minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg értékelni a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, különös tekintettel az alkalmazott munkaeszközökre, veszélyes anyagokra és keverékekre, a munkavállalókat érő terhelésekre, valamint a munkahelyek kialakítására. A kockázatértékelés során a munkáltató azonosítja a várható veszélyeket (veszélyforrásokat, veszélyhelyzeteket), valamint a veszélyeztetettek körét, felbecsüli a veszély jellege (baleset, egészségkárosodás) szerint a veszélyeztetettség mértékét. A kockázatértékelés során az egészségvédelmi határértékekkel szabályozott kóroki tényező előfordulása esetén munkahigiénés vizsgálatokkal kell gondoskodni az expozíció mértékének meghatározásáról.

Pszichoszociális kockázat: a munkavállalót a munkahelyén érő azon hatások (konfliktusok, munkaszervezés, munkarend, foglalkoztatási jogviszony bizonytalansága stb.) összessége, amelyek befolyásolják az e hatásokra adott válaszreakcióit, illetőleg ezzel összefüggésben stressz, munkabaleset, lelki eredetű szervi (pszichoszomatikus) megbetegedés következhet be.

Megelőzés: a munkáltató által megtett, vagy tervezett intézkedések a munkáltatói tevékenység bármely fázisában, amelyeknek célja a munkával összefüggő kockázatok megelőzése vagy csökkentése.

Munkahely: minden olyan szabad, vagy zárt tér (ideértve a föld alatti létesítményt, a járművet is), ahol munkavégzés céljából, vagy azzal összefüggésben munkavállalók tartózkodnak. Munkahelynek kell tekinteni a más nem foglalkoztató, a munkáját kizárólag személyesen végző egyéni vállalkozó (akkor is, ha egyéni céget alapított) munkavégzési helyét.

Munkahigiénés vizsgálatok: a munkakörnyezetben lévő kóroki (fizikai, kémiai, biológiai, ergonómiai, pszichoszociális) tényezők feltárására, szintjének, továbbá a végzett munkából és a munkakörnyezet hatásaiból adódó megterhelés mennyiségi meghatározására alkalmas eljárások, valamint olyan vizsgálatok, amelyek eredményeként javaslat tehető a munkából és a munkakörnyezetből származó egészségkárosító kockázatok kezelésére (csökkentésére).

Munkáltató: a munkavállalót szervezett munkavégzés keretében foglalkoztató. Munkáltatónak kell tekinteni a munkaerő-kölcsönzés keretében átengedett munkavállalót kölcsönvevőként foglalkoztatót, a kirendelt munkavállalót foglalkoztatót, a szakképzés keretében gyakorlati oktatást folytatót, valamint a más nem foglalkoztató, a munkáját kizárólag személyesen végző egyéni vállalkozót (akkor is, ha egyéni céget alapított) a munkavégzés hatókörében tartózkodók védelmére vonatkozó rendelkezések tekintetében. A társadalmi munka esetén munkáltató a társadalmi munka szervezője. Magyar adószámmal nem rendelkező külföldi munkáltató esetén munkáltató az a személy vagy szervezet, aki, illetve amely a tényleges irányítást gyakorolja, vagy a munkahelyért a fő felelőséget viseli, ennek hiányában az, akinek a területén a munkavégzés folyik.

Sérülékeny csoport: az a munkavállalói kategória, amelybe tartozó munkavállalókat testi, lelki adottságaik, állapotuk következtében a munkavégzéssel összefüggő kockázatok fokozottan fenyegetnek, illetve akik maguk is fokozott kockázatot jelenthetnek munkavégzésük során (pl. fiatalok, terhes, nemrég szült, anyatejet adó nők és szoptató anyák, idősödők, megváltozott munkaképességűek).

Szervezett munkavégzés: a munkaviszonyban - ide nem értve a természetes személy munkáltató háztartásában egyszerűsített foglalkoztatás keretében történő munkavégzést -, a közfoglalkoztatási, a kormányzati szolgálati, a politikai szolgálati, a biztosi, a közszolgálati, a közalkalmazotti jogviszonyban, rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban, a bíró szolgálati viszonyában, az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyában, az ügyészségi szolgálati viszonyban, szövetkezeti tagság esetén a munkaviszony jellegű jogviszonyban, szociális szövetkezetben tagsági jogviszonyon alapuló közvetlen közreműködés keretében, iskolaszövetkezetben és közérdekű nyugdíjas szövetkezetben külső szolgáltatásra vonatkozó tagsági megállapodás alapján történő személyes közreműködés keretében, a szakképző iskolákban a tanulói jogviszony keretében a szakmai képzési követelmények teljesülése során, továbbá a tanuló szerződés alapján, a hallgatói jogviszonyban a gyakorlati képzés során, az elítéltként vagy egyéb jogcímen fogvatartottként végzett munka, a szabálysértési eljárás során alkalmazott közérdekű munka, valamint a büntetőügyben kiszabott közérdekű munka, a honvédségi

szervezeteknél, a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium vagyongazdálkodásában lévő területen honvédelmi érdeket is szolgáló telepített munkahelyen, illetve ideiglenes építési munkahelyen, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnál, valamint azon gazdasági társaságoknál történő munkavégzés, amelyeknél a tulajdonosi jog gyakorlója a honvédelemért felelős miniszter, a rendvédelmi szerveknél, az Országgyűlési Őrségnél, az önkormányzati tűzoltóságoknál szolgálati jogviszonyban végzett munka, valamint a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvény szerinti közérdekű önkéntes tevékenység és a munkáltató által szervezett (kezdeményezett, irányított vagy jóváhagyott) társadalmi munka.

Expozíció (biológiai): az a hatás, amelynek során egy személy, vagy állat olyan kapcsolatba kerül egy fertőzött állattal, vagy emberrel vagy szennyezett külső környezeti tényezővel, amelynek révén ki van téve a fertőződés veszélyének. A munkahelyen jelen lévő és a munkavállalót érő kóroki tényező(k) hatásának való kitettség.

Fokozott kockázatnak kitett személyek szűrővizsgálata: az adott fertőző betegség tüneteit nem mutató meghatározott lakosságcsoporthoz (várandós nők, kórházba felvett betegek stb.) szűrővizsgálata.

Biológiai tényezők: a mikroorganizmusok - beleértve a genetikailag módosított mikroorganizmusokat -, a sejttényészetek és emberi belső élősködők, amelyek fertőzést, allergiát vagy mérgezést okozhatnak.

Védőoltás: olyan egészségügyi tevékenység, amelynek során oltóanyagot juttatnak a szervezetbe aktív, vagy passzív immunizálás céljából, melynek segítségével az adott betegség elleni specifikus védettség kialakítható és fokozható.